

**Elizabeth
Gaskellová**

Cranford

**Elizabeth
Gaskellová**

Cranford

Přeložila Květa Palowská

Translation © Květa Palowská, 2011
Editor © Josef „Pepson“ Snětivý, 2011
Postface © Josef „Pepson“ Snětivý, 2011
Cover & Layout © Alena Laňková, 2011

© Nakladatelství ČAS s.r.o., 2011

ISBN 978-80-87470-13-8

NAŠE MĚSTEČKO

Cranford patří v první řadě Amazonkám; držitelkami domů se slušnějším nájmem jsou ženy. Jestliže se ve městě usadí manželský pár, džentlmen jaksi zmizí; buď ho k smrti vyděsí zjištění, že je na místních večírcích jediným mužem, nebo je povinován přítomností ke svému pluku, lodi, či po celý týden úzce vázán obchodními záležitostmi ve velkém sousedním městě Drumblu, vzdáleném pouhých dvacet mil po železnici.

Stručně řečeno, ať už se s džentlmeny stane cokoli, v Cranfordu prostě nejsou. Co by tu také dělali, kdyby tu byli? Přespává zde lékař; má svou klientelu v okruhu třiceti mil. Každý muž ale nemůže být lékařem. Místní dámy jsou zcela soběstačné. Zvládnou udržovat a upravovat zahradu plnou vybraných květin tak, že ji nehyzdí ani dubka plevele; odhánět hochy, kteří po zmíněných květinách toužebně pokukují přes hrazení; plašit husy, které se do zahrady tu a tam odváží, když zůstane bran-

ka otevřená; řešit veškeré otázky z oblasti literatury a politiky, aniž by si zbytečně lámaly hlavu nad důvody a příčinami; získávat jasné a přesné informace o záležitostech jednotlivých obyvatel farnosti; udržovat pohledné služebné v obdivuhodné kázni; chovat se vlídně (byť poněkud pánovitým způsobem) k chudým a prokazovat si s ostatními dámami opravdovou a laskavou pomoc, kdykoli se některá ocitne v nesnázích. „Muž,“ podotkla ke mně kdysi jedna z nich, „je *takhle* svým způsobem v domě přítomen!“ Přestože cranfordské dámy navzájem dokonale znají své chování, jsou nesmírně lhostejné k názorům druhých. Však jim také vzhledem k tomu, že je každá velmi silnou, neřkuli výstřední osobností, ústní odplata nečiní nejmenší potíže; tak či onak však mezi nimi vládne do značné míry dobrá vůle.

Jen občas se trochu pohádají, vymění si pár ostrých slov a vztekle přitom pohazují hlavami; ale jen tolik, aby pravidelný běh jejich života příliš nezevšedněl. Oblékají se zcela nezávisle na tom, co se právě nosí; říkají: „Co na tom, jak se oblékáme tady v Cranfordu, kde nás každý zná?“ A když se vydají mimo domov, mají stejně přesvědčivé argumenty: „Co na tom, jak se oblékáme tady, kde nás nikdo nezná?“ Jejich svršky jsou zpravidla zhotovené z kvalitních jednobarevných látek a většina dam je téměř stejně úzkostlivá jako slečna Tylerová blahé paměti; zato mohu potvrdit, že poslední nabíraný rukáv a těsná spodnička, která se v Anglii nosila, byla viděna v Cranfordu – a to říkám zcela vážně.

Mohu zmínit rodinný červený hedvábný deštník, pod kterým drobná stará panna, opuštěná mnoha bratry a sestrami, řapávala za deštivých dnů do kostela. Máte v Londýně hedvábné deštníky? My jsme měli první, který byl kdy v Cranfordu viděn; a malí kluci se sbíhali kolem a říkali mu „hůlka v sukních“. Takový deštník mohl klidně držet silný otec nad hejnem drobotiny; ubohá útlá dáma – která všechny přežila – jej stěží unesla.

Platila tu pravidla a omezení pro návštěvy; ta byla oznamována všem mladým lidem, kteří se zdrželi ve městě, a to s obřadností, s jakou jsou každoročně předčítány zákony na Tynwaldu.

„Naši přátelé se zajímají, jak se máte po cestě, drahoušku.“ („cestou“ je míněno patnáct mil v kočáru); „do zítřka vás nechají odpočinout, ale pak se za vámi určitě zastaví; po dvanácté tedy mějte volno – od dvanácti do tří je náš čas návštěv.“

A pak, po návštěvě:

„Je třetího dne; mamá vás jistě poučila, drahoušku, že návštěvu je vhodné oplatit nejdéle do tří dnů; navíc není přípustné zdržet se déle než čtvrt hodiny.“

„To se mám dívat na hodinky? Jak zjistím, že čtvrt hodina už uběhla?“

„Musíte myslet na čas, drahoušku, a příliš se nezapovídat.“

Toto pravidlo měli na paměti všichni, bez ohledu na to, zda návštěvu přijímali či opláceli, a v rozhovoru samozřejmě nikdy nedošlo na poutavé téma.

Domnívám se, že několik málo příslušníků cranfordských vyšších vrstev bylo chudých a mělo jisté potíže se uživit; chovali se však jako Sparťané a muka zakrývali úsměvem. O penězích nikdo z nás nemluvil, toto téma zavánělo obchodem, a jakkoli někteří byli nemajetní, všichni jsme patřili ke šlechtě. Mezi místními vládl dobrosrdečný *jednotný duch*, který je přiměl přehlížet veškeré nedostatky v případě, že se někdo z nich snažil skrývat chudobu. Když kupříkladu paní Forresterová pořádala v dětském pokoji svého domu večírek a mladíčká služebná vyrušila dámy na pohovce prosbou, zda by jí nepomohly přinést zdola podnos s čajovým servisem, všechny považovaly tento nezvyklý postup za nej-přirozenější věc na světě a mluvily o domácích zvyklostech a ceremoniích, jako by věřily, že naše hostitelka má řádné pokoje služebnictva, stůl pro služebnictvo a také hospodyně a správce, a ne jen dívku z bezplatné školy pro chudé, jejíž krátké paže by neměly dost sil, aby vynesly podnos do patra, kdyby jí nepomohla milostpaní, která tu teď sedí s veškerou pompou a předstírá, že neví, jaké koláčky byly poslány nahoru, přestože ví, my víme, ona ví, že víme, a my víme, že ona ví, že víme, že celé dopoledne pekla piškot a sušenky.

Z této všeobecné, ale nepřiznané chudoby a velmi uznávané vlídnosti vyplývalo několik následků, které nebyly špatné a mohly by vnést vynikající pokrok do mnohých společenství. Obyvatelé Cranfordu kupříkladu chodili brzy spát a brzy vstávali. Kolem deváté večer kla-

pali v dřevácích domů v patách za tím, kdo nesl lucernu; v půl desáté už celé město spalo. Navíc se považovalo za „nemravné“ (v Cranfordu obzvlášť silné slovo) nabídnout k večernímu posezení drahé jídlo nebo pití. Ctěná paní Jamiesonová podávala výhradně oplatky s máslem a piškotové pečivo; švagrová nebožtíka hraběte z Glenmiru, a vyznačovala se takovou „vynikající hospodárností“!

„Vynikající hospodárnost“... Jak přirozeně se člověk vrací ke zdejšímu vyjadřování! Hospodárnost tam byla prohlašována za „vynikající“, utrácení peněz za „nemravné a vychloubačné“; šlo o jistý druh zatrpklosti, díky čemuž jsme byli klidní a spokojení.

Nikdy nezapomenu na všeobecné zděšení, když se do města přistěhoval jistý kapitán Brown a otevřeně přiznával, že je chudý – nejen šeptem důvěrnému příteli, když předtím pevně zavřel okna i dveře, ale veřejně, na ulici! Zvučným velitelským tónem prohlašoval, že důvodem, proč nemá vlastní dům, je chudoba. Místní dámy už tak poněkud chmuřily čelo nad skutečností, že do jejich teritoria vpadl muž. Brown pobíral penzi ve výši poloviny dřívějšího platu a získal jisté postavení na blízké železnici, proti které městečko ostře vystupovalo; a jestliže

měl navíc coby příslušník mužského pohlaví a člověk spojený s onou zavrženíhodnou železnicí drzost, aby vykládal, že je chudý, pak je nutno přerušit s ním veškeré styky. Smrt je stejně opravdová a běžná jako chudoba, a přesto se o ní nemluví nahlas na ulici. To slovo nezní uším nijak libě. Mlčky jsme přehlíželi, že by někomu, s kým jsme se stýkali a navštěvovali se, chudoba bránila dělat, co se mu líbí. Když jsme pěšky přicházeli na večírek nebo jej stejným způsobem opouštěli, pak proto, že je „tak nádherný večer“, nebo „tak čerstvé ovzduší“, nikoli proto, že nosítka jsou drahá. Když ženy v létě místo hedvábí nosily vzorované kartouny, bylo to proto, že dávaly přednost materiálu, který se snadno pere; a tak jsme donekonečna zavírali oči před neblahou skutečností, že jsme všichni lidé s velmi omezenými finančními možnostmi.

Je jasné, že za takových okolností jsme nevěděli, jak se stavět k člověku, který o chudobě mluvil, jako by to nebyla žádná ostuda. Přesto se kapitán Brown stal v Cranfordu uznávanou osobností a jeho slovo mělo svou váhu, i když mnozí tvrdili opak. Zavítala jsem do městečka asi rok poté, co se tu kapitán usadil, a překvapilo mě, že se jeho názory těší všeobecné úctě. Ještě před rokem byly moje přítelkyně zarytými odpůrkyněmi jakýchkoli návrhů zaskočit k němu a jeho dcerám na návštěvu; po roce bylo možno setkat se s ním dokonce i v zakázaném čase před dvanáctou. Pravda, nejprve je nutno zjistit, proč kouří komín, a teprve pak bude možno zatopit v krbu;

kapitán Brown však neohroženě vyšel po schodech, hlaholil v malé místnosti příliš hlasitě a vtipkoval o domě jako poslušný muž. Nebral na vědomí drobné urážky a opominutí zdvořilých způsobů ze strany dam. Choval se přátelsky, přestože cranfordské dámy byly chladné; odpovídal dobře míněnými uštěpačnými lichotkami a s mužskou otevřeností překonával ústrky, jimž musel čelit jako člověk, který se nestydí za svou chudobu. Nakonec si svým znamenitým mužským, tedy strízlivým, uvažováním a obratností, s jakou vymýšlel triky k překonání domácích obtíží, vydobyl mezi cranfordskými dámami uznávané postavení. Sám pokračoval po svém, neuvědomoval si svou popularitu stejně, jako předtím nebral na vědomí nedůvěru ze strany okolí; a vím s jistotou, že se jednoho dne vyděsil, když zjistil, jak jsou jeho rady ceněné a že poznámka prohozená v žertu je chápána zcela vážně.

To bylo tak: jistá stará dáma vlastnila krávu, o kterou se starala jako o dceru a člověk nemohl na čtvrthodinku zajít, aby se nedozvěděl, jak je zmíněné zvíře inteligentní a jaké dává báječné mléko. Alderneyskou kravku slečny Betty Barkerové ve městě všichni znali a chovali ji v laskavé úctě; proto ji každý vřele litoval, když v nestřežené chvíli spadla do jámy na vápno. Naříkala tak hlasitě, že se brzy dočkala pomoci; mezitím ale ubožačka přišla o většinu srsti a s holou kůží vypadala nahá, prochladlá a zbědovaná. Všichni ji litovali, ale několik málo přihlížejících nedokázalo nad jejím komickým zjevem ovlád-

nout úsměv. Slečna Betty Barkerová hořce plakala žalem a hrůzou. Kdosi se nechal slyšet, ať zvíře zkusí vykoupat v olejové lázni. Tento léčebný prostředek zřejmě doporučila některá z žen, které se paní ptala na radu; nicméně pokud taková slova vůbec padla, byla přehlušena rázným prohlášením kapitána Browna: „Jestli to zvíře chcete udržet při životě, madam, navlékněte mu flanelovou vestu a flanelové spodky! Ale já osobně bych vám poradil jedno – okamžitě toho ubohého tvora zabte!“

Slečna Betty Barkerová si osušila oči a vřele kapitánovi poděkovala; dala se do práce, načež městečko přihlíželo, jak kráva pokorně kráčí na pastvu, oblečená do tmavošedého flanelu. Sama jsem ji viděla několikrát. Viděli jste někdy v Londýně krávu v šedém flanelu?

Kapitán Brown měl pronajatý domek na kraji města a ten obýval se svými dvěma dcerami. V době, kdy jsem Cranford navštívila poprvé od svého přesídlení, dotyč-nému už určitě táhlo k šedesátce. Měl však šlachovitou, pevnou postavu, vzpřímené vojenské držení těla a pružný krok, a působil tím pádem dojmem, že je mnohem mladší. Jeho nejstarší dcera vypadala bezmála na stejný věk jako otec, a dokládala tak, že kapitán musí být starší, než se zdá. Slečně Brownové (*nejstarší dcera byla tehdy označována pouze jako slečna s konkrétním příjmením, její křestní jméno se neuvádělo, na rozdíl od jejích mladších sester – pozn. překl.*) už bylo jistě čtyřicet; ve tváři měla mdlý, ustaraný výraz a budila dojem, jako by radostné mládí dávno zmizelo z dohledu. Bezpochyby vy-

padala obyčejně a přepadle už jako děvče. Slečna Jessie Brownová byla o deset let mladší než sestra a mnohem hezčí. Měla oválný obličej s dolíčky. Slečna Jenkynsová jednou v zápalu zášti namířené proti kapitánovi (příčinu sdělím co nevidět) prohlásila, že podle jejího názoru „přišel čas, aby slečna Jessie odložila dolíčky a nesnažila se pořád vypadat jako dítě“. Pravdou je, že jistá dětinskost z jejího obličej vyzařovala; a myslím si, že jinak tomu nebude, i kdyby žila do sta let. Měla velké modré udivené oči a přímý pohled, tupý nos a vlahé syté rty. Vzhled zvyrazňovaly drobné kudrlinky vlasů. Těžko říci, zda byla půvabná; její obličej se mi ale líbil, ostatně stejně jako ostatním, a nemyslím si, že by právě dolíčky hrály nějakou zvláštní roli. Měla v sobě cosi z otcova mladistvého elánu a vystupování; a každá pozorovatelka rodu ženského zřejmě objevila jemný rozdíl v oblékání obou sester – Jessiino přišlo ročně zhruba o dvě libry dráž. A dvě libry představovaly v ročním příjmu kapitána Browna nezanedbatelnou částku.

Takovým dojmem na mě tedy působili Brownovi, když jsem je poprvé viděla všechny pohromadě v cranfordském kostele. S kapitánem Brownem jsem se setkala už předtím – při příležitosti závady na komíně, kterou odstranil jednoduchou úpravou kouřové trubky. V kostele si při ranním hymnu přiložil lorňon k očím a pak zvedl hlavu a hlasitě a s nadšením zpíval. Responzoria tak byla mnohem hlasitější, než s přispěním duchovního – starého muže se slabým pisklavým hlasem, který

si podle mého připadal vedle kapitánova zvučného basu neprávem poškozován, následkem čehož rozechvěle piš-těl výš a výš.

Při odchodu z kostela hbitý kapitán galantně zahrno-val dcery pozorností. S úsměvem přikyvoval známým na pozdrav; s nikým si však nepodal ruku, dokud nepo-mohl slečně Brownové otevřít deštník, nezbavil ji přítě-že modlitební knížky a trpělivě nepočkal, než si dcera roztřesenýma nervózníma rukama podkasá sukně, aby mohla projít mokkými cestami.

V duchu se ptám, co asi dělaly cranfordské dámy s kapi-tánem na večírcích. Dříve jsme si často libovaly, že v do-hledu není žádný džentlmen, kterého bychom zvaly na karetní dýchánky a vymýšlely, o čem se s ním bavit. Bla-hopřály jsme si k příjemné atmosféře oněch večerů; při naší předstírané vznešenosti a znechucení mužským po-kolením jsme téměř přesvědčily samy sebe, že být mu-žem znamená být „obhroublý“; proto jsem odhadovala, jak asi bude večer probíhat, když jsem zjistila, že moje hostitelka slečna Jenkynsová pořádá večírek na mou po-čest a pozván je kapitán a sestry Brownovy.

Karetní stolký potažené zeleným kulečnickovým suk-nem byly jako obvykle připraveny za světla; psal se třetí

listopadový týden, takže kolem čtvrté se šerilo. Na každém stolku byly naaranžovány svíčky a úhledné balíčky karet. Oheň v krbu zapálen; pohledná služebná dostala poslední pokyny; a my jsme stály oblečené v nejlepších šatech, se zápalkami v rukou, připravené vrhnout se ke svíčkám, jakmile se ozve první zaklepání. Večírky byly v Cranfordu důležitou událostí, a když dámy seděly společně v nejlepších šatech, připadaly si radostně vzrušené a rozpačité. Jakmile se sešly tři, usedly jsme k „preferens“. Já jsem byla bohužel čtvrtá. Následující čtyři příchozí okamžitě zasedly k dalšímu stolku; zakrátko byly doprostřed stolků umístěny čajové podnosy, které jsem zahlédla ráno v komoře. Dokonale tenký skořepinový čínský porcelán; staromódní nablýskané stříbro; jídlo však to nejprostší. Podnosy byly ještě na stolech, když přišel kapitán s dcerami; všimla jsem si, že kapitána mají z nějakého důvodu všechny přítomné dámy v oblibě. Při jeho příchodu se svaštělá obočí vyhladila, ostré hlasy zjihly. Slečna Brownová vypadala churavě a sklíčeně, ba téměř beznadějně. Slečně Jessii hrál na rtech obvyklý úsměv a zdálo se, že je bezmála stejně oblíbená jako otec. Ten se okamžitě a bez výhrad ujal úlohy jediného muže v místnosti; pozorně plnil přání přítomných dam, usnadňoval služebné práci tím, že doléval šálky a přidával sušenky; to vše činil důstojně a nenuceně, jako by bylo samozřejmé, že silnější obsluhuje slabšího. Předvedl, že je opravdovým mužem. Hrál o třípencové částky s vážností a zájmem, jako by šlo o tři libry; a přes veškerou pozornost,

kteřou věnoval dámám, neustále po očku sledoval svou ztrápenou dceru – trápila se podle mého mínění zcela jistě, i když mnohým očím se možná zdála jen podrážděná. Slečna Jessie karty hrát neuměla, povídala si však s dámami, které seděly mimo hru a před jejím příchodem se tvářily nevrle. Kromě toho zpívala při hře na staré rozvrzané piáno, které zřejmě zamlada bývalo spinelem. Pěla o „Jockovi z Hazeldeanu“, a to trochu falešně; nikdo z nás ale neměl hudební sluch, i když slečna Jenkynsová udávala nepřesný takt, jako by byla muzikální.

Ale dobře, že tak činila, neboť chvíli předtím jsem si všimla, že ji velmi rozčílilo neuvážené přiznání slečny Jessie ohledně shetlandské vlny, totiž že její strýc, matčín bratr, vlastní obchod v Edinburghu. Slečna Jenkynsová se snažila zakrýt tuto bezděčnou poznámku záchvatem kašle – u karetního stolku v blízkosti slečny Jessie totiž seděla ctihodná paní Jamiesonová, a co ta by řekla nebo si myslela, kdyby zjistila, že pobývá v jedné místnosti s neteří majitele obchodu! Slečna Jessie Brownová (kteřá nemá žádný takt, jak jsme se shodly nazítří ráno) tu též informaci *opakovala* a ujistila slečnu Poleovou, že jí zmíněnou vlnu snadno obstará „přes strýčka, který má nejlepší shetlandské zboží v celém Edinburghu!“ Bylo potřeba dostat pachuč tohoto prohlášení z úst a zvuk z uší, proto slečna Jenkynsová navrhla hudbu; jak říkám, je moc dobře, že udávala písni rytmus.

Když se přesně ve čtvrt na devět znovu objevily podnosy se sušenkami a vínem, rozproudila se konverzace

o švindlování v kartách; kapitán Brown však zakrátko přešel k literatuře.

„Nečetly jste nějaké sešity Pickwickovců?“ zeptal se. (Tehdy vycházely na pokračování.) „Mimořádná záležitost!“

Slečna Jenkynsová byla dcerou zesnulého cranfordského pastora a na základě řady kázání a velmi kvalitní knihovny s teologickou literaturou se považovala za sečtělou. Rozhovor o knihách tedy vnímala jako výzvu. Odpověděla chladně, že je četla.

„A co si o nich myslíte? Nejsou skvělé?“

Slečně Jenkynsové nezbylo než reagovat: „Musím říci, že s doktorem Johnsonem se rozhodně nedají srovnat. Možná je autor ještě mladý. Dejme mu čas, a kdo ví, co z něj bude, když si vezme úžasného doktora za vzor.“

To bylo zjevně víc, než dokázal kapitán Brown v klidu snést; všimla jsem si, že má na jazyku odpověď ještě dřív, než slečna Jenkynsová dokončila větu.

„To je přece něco úplně jiného, drahá madam,“ začal.

„Já si to uvědomuji. A беру ohledy.“

„Pak mi tedy dovoluňte, abych přečetl ukázkou z čísla, jež vyšlo tento měsíc,“ žadonil. „Dostalo se mi do rukou teprve dnes ráno a přítomné dámy je možná ještě nečetly.“

„Jak si přejete,“ řekla a odevzdaně se uvelebila na židli. Kapitán přečetl úryvek o večírku, který uspořádal Sam Weller v Bathu. Některé přítomné se od srdce zasmály. Já jsem se neodvážila, protože jsem pobývala v domě.

Slečna Jenkynsová trpělivě a s vážnou tváří počkala, až se dámy uklidní, a pak se ke mně obrátila a důstojně požádala:

„Drahoušku, dojděte prosím do knihovny pro ‚Rasela.‘“

Když jsem knihu přinesla, slečna se obrátila ke kapitánovi a řekla:

„A teď mi dovozte, abych také přečetla ukázkou, a přítomná společnost pak posoudí, zda je lepší váš oblíbenec pan Boz, nebo doktor Johnson.“

Pronikavým, majestátním hlasem přečetla jeden z rozhovorů mezi Rasselem a Imlacem a prohlásila: „Domnívám se, že jsem právě ospravedlnila, proč coby romanopisci dávám přednost doktoru Johnsonovi.“ Kapitán se ušklíbl a zabubnoval prsty na stůl, ale mlčel. Umyslela si, že mu zasadí rozhodující úder: „Vydávat literární dílo v sešitech považuji za obhroublé a nedůstojné.“

„A jak vycházel *Rambler*, madam?“ namítl kapitán tiše a slečna Jenkynsová podle mého mínění otázku přeslechla.

„Styl doktora Johnsona je pro mladé začátečníky vzorem. Můj otec mi jej doporučil, když jsem začínala psát dopisy – vytvořila jsem si podle něj vlastní sloh; radím vám, abyste si jej oblíbil.“

„Mrzí mě, že je jeho styl zaměňován za nějaké nabubřelé psaní,“ řekl kapitán Brown.

Slečna Jenkynsová vnímala jeho poznámku jako osobní urážku, což kapitán rozhodně neměl v úmyslu. Psaní

formou dopisů považovala za svou silnou stránku a stejný názor zastávaly i její přítelkyně. Viděla jsem mnohé z kopií jejích dopisů, napsané a opravené na tabulce, než „ukořistila půlhodinu, aby na poslední chvíli přesvědčila přítelkyně o tom či onom“; a vzorem pro tyto kompozice jí byl doktor Johnson, jak tvrdila. Důstojně se napřímila a na poslední kapitánova slova odpověděla jedinou větou, přičemž kladla důraz na každé slovo: „Já mám raději doktora Johnsona než pana Boze!“

Říká se – ale ručit za to nemohu – že kapitán Brown pro sebe tiše prohodil: „Božského doktora Johnsona!“ Pokud to udělal, nadále se choval kajícně. Přešel blíž ke křeslu slečny Jenkynsové a usilovně se snažil obrátit řeč k příjemnějším tématům. Dáma však byla nesmiřitelná. A nazítří prohodila onu poznámku, o které jsem se zmínila v souvislosti s dolíčky ve tvářích slečny Jessie.

KAPITOLA II.

KAPITÁN

Nebylo možné, aby člověk po měsíci v Cranfordu neznal každodenní zvyky zdejších obyvatel; moje návštěva ještě zdaleka nekončila, ale o triu Brownových už jsem věděla mnohé. Pokud jde o jejich chudobu, ta nebyla žádnou novinkou, protože o ní mluvili otevřeně od samého začátku. Nijak se netajili tím, že musí šetřit. Zjistila jsem však, že kapitán má nekonečně laskavé srdce a svou dobrosrdečnost si mnohdy ani neuvědomuje. V tomto ohledu kolovalo na jeho účet pár drobných vtípků. Příliš jsme nečetly a všechny dámy měly služky, takže jsme měly dostatek témat k hovoru. Tudíž jsme rozebíraly událost, která se přihodila jednoho nedělního dopoledne. Kapitán tehdy vzal jisté ubohé stařeně z rukou jídlo.

To bylo tak: cestou z kostela se zastavil v pekárně, a když vyšel, potkal zmíněnou ženu. Všiml si její nejisté chůze a s důstojností sobě vlastní ji osvobodil od bř-

mene. Kráčel ulicí vedle ní a odnesl jí pečené skopové s brambory bezpečně až k sobě domů. Tento čin byl považován za velmi výstřední a očekávalo se, že v neděli dopoledne vykoná několik návštěv, aby Cranfordu vysvětlil své chování a omluvil se za ně; nic takového však kapitán neudělal. Na to konto dámy dospěly k závěru, že se stydí a drží se jim z očí. Chápavě jsme ho politovaly a začaly jsme říkat: „Ale vždyť ona ta nedělní příhoda vlastně svědčí o jeho dobrosrdečnosti!“ Posléze bylo rozhodnuto, že až se příště mezi námi objeví, poskytneme mu útěchu. Jenomže! Kapitán přišel, nevypadal ani trochu provinile, mluvil hlasitým basem jako obvykle, hlavu držel vzpřímeně, lokny na paruce vzorně natočené, takže nám nezbylo než záležitost uzavřít s tím, že na nedělní příhodu dočista zapomněl.

Slečna Poleová a slečna Jessie Brownová našly společný zájem, a to shetlandskou vlnu a nové pletací vzory; tak se stalo, že když jsem chodila na návštěvy ke slečně Poleové, setkávala jsem se s Brownovými častěji, než když jsem pobývala se slečnou Jenkynsovou, která nikdy nestrávila, jak říkala, kapitánovy „hanebné řeči“ na adresu doktora Johnsona, tvůrce lehkého a příjemného románového čtení. Zjistila jsem, že slečna Brownová je vážně nemocná, trpí úpornými nevyлéčitelnými potížemi a bolesti dodávají jejímu obličejí onen tíživý výraz, který jsem považovala za čirou podrážděnost. Rozmrzelá bývala také, to když nervózní popudlivost zapříčiněná nemocí překročila únosné meze. Takové

chvíle s ní slečna Jessie snášela velmi trpělivě, dokonce shovívavěji, než následnou sestřinu rozhořčenou sebekritiku. Slečna Brownová si vyčítala nejen prchlivou a zasmušilou povahu, ale i fakt, že otec a sestra její vinou musí škudlit, aby jí umožnili drobná potěšení, která byla při jejím stavu nezbytná. Tak ráda by pro ně přinášela oběti a ulehčila jejich starostem! Šlechtnost její povahy jí pak ovšem přinášela ještě zatrpklejší náklady.

To vše snášeli její otec a slečna Jessie více než klidně – s naprostou láskyplností. Když jsem viděla slečnu Jessie doma, odpustila jsem jí, že zpívá falešně a obléká se mladistvě. Pochopila jsem, že kapitánova tmavá vysoká nakadeřená paruka a kabát s vycpávkami (želbohu příliš obnošený) jsou pozůstatky vojenské grácie jeho mládí, které teď nosil, aniž si uvědomoval, jak se věci mají. Byl to muž nekonečných schopností, jež získal za života v kasárnách. Jak přiznával, nikdo nedokázal vyleštit boty tak, aby mu tím udělal radost, jako on sám; jinak ale neváhal ušetřit drobné služce každodenní práci – zřejmě věděl, že nemoc jeho dcery děvčeti velmi ztěžuje službu.

Záhy po památné potyčce, kterou jsem zmínila, se snažil slečnu Jenkynsovou ukonejšit dárkem. Věnoval jí dřevěnou lopatku na příkládání (vlastní výroby), neboť slyšel, jak říkala, že ji skřípot kovové rozčiluje. Dárek přijala s chladnou vděčností a upjatě poděkovala. Když odešel, nařídila mi, abych tu věc odnesla do komory na

staré krámy; zřejmě měla dojem, že dárek od muže, který má raději pana Boze než doktora Johnsona, rozhodně nemůže skřípat méně než železná lopatka.

Takový byl stav věcí, když jsem opustila Cranford a odešla do Drumblu. Měla jsem však několik dopisovatelek, které mě udržovaly v obeznámenosti s děním v našem drahém městečku. Jednou z nich byla slečna Poleová, která po předchozí vášni pro pletení propadla háčkování a těžištěm jejího dopisu bývaly poznámky typu: „Nezapomeňte na bílou česanou přízi u Flinta; jako v oné staré písni.“ V závěru každé novinky nechyběl pokyn ohledně nějaké záležitosti s háčkováním, kterou jsem pro ni vyřizovala. Slečna Matylda Jenkynsová (jež nic nenamítala proti oslovení Matty, pokud ovšem nebyla nablízku její sestra) psala milé, přívětivé dopisy, v nichž přeskakovala od jedné myšlenky ke druhé a tu a tam se odvážila vyjádřit vlastní názor; najednou se však zarazila a buď mě prosila, abych se o tom, co napsala, nezmiňovala, protože Debora si myslí něco jiného, nebo nějak jinak podotkla, že pokud jde o to, co napsala shora, promluvila si o tom o s Deborou a je přesvědčená, že atd. – načež s velkou pravděpodobností následovalo odvolání všech vlastních úsudků, kterých se v dopise prve odvážila.

Pak tu byla slečna Jenkynsová – Debora, jak se s oblibou nechávala oslovovat svou sestrou Matty. Její otec jednou prohlásil, že hebrejské jméno by se takto mělo vyslovovat. V duchu jsem si říkala, že si zřejmě vzala hebrejskou věštkyni za vzor své povahy; v jistém smyslu se opravdu nepřívětivé věštkyni podobala, i když samozřejmě brala v potaz dnešní zvyky a rozdíl v oblékání. Slečna Jenkynsová nosila kravatu a malý čepec, podobný žokejské čapce, a budila dojem rázné ženy, moderní obraz žen rovnocenných mužům však odmítala. Rovnocenných, to tak! Věděla, že ženy jsou lepší! Ale zpátky k jejím dopisům. Všechno v nich bylo okázalé a vznešené jako jejich pisatelka. Pročetla jsem je (drahá slečna Jenkynsová, jak jsem ji ctíla!) a uvádím úryvek tím zajímavější, že se týká našeho přítele kapitána Browna:

„Právě odešla ctěná paní Jamiesonová. Mezi řečí mi pověděla novinku, že se u ní včera zastavil na krátkou návštěvu lord Mauleverer, někdejší přítel jejího ctěného manžela. Umíte si představit, jaké dohady jeho lordstvo v našem městečku vyvolalo! Bylo možno navštívit také kapitána Browna. Jak se ukazuje, jeho lordstvo se s ním seznámilo během Pyrenejské války a kapitán měl také tu čest zachránit mu život v jakési velmi nebezpečné situaci poblíž onoho nevhodně pojmenovaného mysu Dobré naděje. Víte, jak se naší ctěné přítelkyni paní Jamiesonové nedostává nevinné zvědavosti, proto vás jistě nepřekvapí, když vám povím, že mi vůbec nedokázala prozradit přesnou povahu onoho nebezpečí. Přiznávám,

že jsem se usilovně snažila dopátrat, jak mohl kapitán Brown se svými omezenými možnostmi tak významného hosta přijmout; a zjistila jsem, že se jeho lordstvo oddalo odpočinku a doufejme také posilujícímu spánku v hotelu Anděl; ale během oněch dvou dnů, kdy poctil Cranford svou vznešenou přítomností, jedl dietní jídla. Paní Johnsonová, manželka místního řezníka, mi sdělila, že slečna Jessie kupovala jehněčí kýtu; jinak jsem o žádných přípravách vhodného přivítání pro tak významnou návštěvu neslyšela. Možná se s ním bavili tak, že „rozumu bylo, co hrdlo ráčí, a duchaplná konverzace tekla proudem“. A nám, které známe kapitánovu smutnou nechuť vůči „průzračným studnám anglické čistoty“, by možná tato příležitost posloužila jako prostředek pro zlepšení apetitu prostřednictvím konverzace s elegantním a uhlazeným příslušníkem britské šlechty. Kdo z nás je ale zbaven pozemských nedostatků?“

Dopisy od slečny Poleové a od slečny Matty přišly zároveň. Takovou událost, jakou byla návštěva lorda Maulverera, si cranfordské pisatelky dopisů nemohly nechat ujít; využily ji, jak mohly. Slečna Matty se pokorně omlouvala, že píše ve stejnou dobu jako sestra, jež dokázala takovou slávu popsat mnohem lépe; navzdory poněkud horšímu pravopisu jsem však z Mattyiny zprávy získala lepší obraz o všeobecném zmatku, který návštěva jeho lordstva vyvolala. Nedožvěděla jsem se ovšem o nikom, s kým by jeho lordstvo promluvilo, kromě zaměstnanců hotelu, Brownových, paní Jamiesonové a jis-

tého malého chlapce, jemuž jeho lordstvo vynadalo, že se připlétl do cesty se špinavou obručí.

Moje příští návštěva Cranfordu se odehrála v létě. Od předchozího pobytu nepřibyl v žádné rodině nový člen a nikdo neumřel a nekonal se ani sňatek. Všichni žili v původních domech a nosili téměř stejně zachovalé staromódní oblečení. Největší událostí byla skutečnost, že si slečna Jenkynsová koupila nový koberec do salonu. Měly jsme s Matty plné ruce práce. Musely jsme odhánět sluneční paprsky, které dopadaly dovnitř oknem! Rozložily jsme v patřičných místech noviny a usedly ke knize nebo k nějaké práci. A vida! Během čtvrt hodiny se slunce posunulo a paprsky zamířily jinam. Klekly jsme si a posunuly noviny patřičným směrem. Celé jedno dopoledne před večírkem slečny Jenkynsové jsme plnily její příkazy – stříhaly noviny na kusy a vytvářely z nich cestičky k židlím pro očekávané hosty, aby botami neušpinili a neposkvřnili čistý koberec. Také v Londýně vytváříte novinové cestičky pro hosty?

Kapitán Brown a slečna Jenkynsová se k sobě nechovali příliš srdečně. Literární spor, jehož jsem byla svědkem, byl dosud „živý“ a při sebemenší připomínce sebou oba trhli. Jiné názorové rozdíly mezi nimi nikdy nepano-

valy; i ten jediný však stačil. Slečna Jenkynsová se nedokázala ovládnout, aby kapitána neoslovila; a třebaže neodpovídal a jen bubnoval prsty do stolu, vnímala to jako pohrdání doktorem Johnsonem. Kapitán upřednostňoval dílo pana Boze okázale nápadně; kráčet po ulici tak zabraný do sešitu, že málem přehlédl slečnu Jenkynsovou. Horlivě se omlouval, i když se vlastně nic nestalo, jen se trochu lekla. Pak mi vyklopila, že by byla raději, kdyby ji porazil, jen kdyby četl ušlechtlejší literaturu. Chudák statečný kapitán! Vypadal starší a unavenější a jeho oblečení nuznější. Zdál se však veselý a vtipný jako vždy, pokud se ho ovšem někdo nezeptal na zdraví dcery.

„Trpí a nezbyvá jí, než trpět dál: děláme, co můžeme, abychom její bolest zmírnili. Děj se vůle boží!“ Při těch slovech sňal klobouk. Od slečny Matty jsem zjistila, že už opravdu udělali vše, co se dalo. Povolali v okolí uznávaného lékaře a zařídili se podle jeho pokynů bez ohledu na výdaje. Slečna Matty byla přesvědčená, že si mnohé věci odepřeli, jen aby zajistili nemocné pohodlí; nikdy o tom ale nemluvili. A co se týká slečny Jessie: „Podle mého je to děvče pravý anděl!“ prohlásila ubohá slečna Matty v záplavě dojetí. „Je úžasné, když člověk vidí, jak snáší rozmrzelost slečny Brownové a jak je rozzářená, a přitom probděla celou noc. Přesto je upravená a přichystaná uvítat kapitána u snídaně, jako by spala v královské posteli. Panebože! Kdybyste ji poznala tak jako já, už nikdy by vás nenapadlo usmívat se nad jejími titěrnými kudrlinkami a růžovými mašlemi!“ Zmocnila

se mě lítost, a když jsem slečnu Jessii napříště potkala, pozdravila jsem jí dvojnásob uctivě. Byla pobledlá a ztrhaná, a když promluvila o sestře, rty se jí začaly chvět, jako by byla velmi zesláblá. Pak ale přemohla slzy, třpytící se v jejích nádherných očích, a zvesela prohlásila:

„Ale Cranford je laskavé město, to mi věřte! Místní mají na talíři obyčejné jídlo, ale nejlepší kousek přinesou v misce pro sestru. Chudí lidé nám pro ni nechávají u dveří nejlepší zeleninu. Moc toho nenamluví, jako by se za to styděli; mě ale jejich vstřícnost často zahřeje u srdce.“ Znovu jí vstoupily do očí slzy; po chvíli za to sama sobě vyhubovala a stala se z ní opět veselá slečna Jessie, usměvavá jako vždy.

„Proč vlastně lord Mauleverer neudělá nic pro muže, který mu zachránil život?“ zeptala jsem se slečny Matty.

„Chápete, kapitán Brown o své chudobě nikdy nemluví, pokud k tomu nemá důvod; bavil se s jeho lordstvem šťastně a zvesela jako nějaký princ. A protože jídlu nevěnovali moc pozornosti, slečně Brownové bylo toho dne lépe a všechno se zdálo jasnější, troufám si tvrdit, že jeho lordstvo vůbec nepoznalo, kolik starostí je v pozadí. V zimě často posílal zvěřinu, ale teď je v cizině.“

Někdy jsem si povšimla, že je v Cranfordu zvykem rozdávat drobné pozornosti; potpourri ze suchých růžo-

vých lístků pro někoho, kdo nemá zahradu; svazečky vonné levandule určené k tomu, aby je obdarovaný rozmístil v prádelníku nebo použil k vykouření pokoje nemocného. Šlo o věci, kterými by jinde mnozí opovrhovali, o skutky, které zdánlivě nestály za námahu. Slečna Jenkynsová ozdobila jablko hřebíčkem, aby po zahřátí příjemně provonělo pokoj slečny Brownové; a pokaždé, když zapíchla do jablka další hřebíček, pronesla nějaké úsloví z Johnsona. Na Brownovy nedokázala pomyslet, aby přitom nemluvila o Johnsonovi. A protože na ně v té době myslela skoro pořád, slyšela jsem mnohé květnaté citáty.

Kapitán Brown jednoho dne navštívil slečnu Jenkynsovou, aby jí poděkoval za drobné laskavosti, o kterých jsem do té doby neměla tušení. Najednou z něj byl starý muž; hluboký hlas měl rozechvělý, oči zamžené a vrásky výraznější. Nemluvil – ani nemohl mluvit – o stavu své dcery vesele, ale hovořil s mužnou, důstojnou odevzdaností a velmi stručně. Dvakrát řekl: „Bůh ví, že Jessie je pro nás pravým požehnáním!“ Nato se rychle zvedl, beze slova všem podal ruce a vyšel z místnosti.

Odpoledne se na ulici tvořily hloučky místních, kteří se zděšenými tvářemi o čemsi debatovali. Slečna Jenkynsová nějakou dobu uvažovala, co by to mohlo být, a pak podnikla ponížující krok a vyslala Jenny, ať zjistí, co se děje.

Jenny se vrátila bledá hrůzou. „Ach, madam! Kapitán Brown je mrtev! Zabila ho ta příšerná, krutá železnice!“

A dala se do pláče. Stejně jako mnozí další, také ona poznala kapitánovu vlídnost.

„Cože?! Jak se to stalo?! Panebože! Jenny, neztrácejte čas pláčem a raději nám povězte něco bližšího!“ Slečna Matty okamžitě vyrazila na ulici a dopadla muže, který příhodu vyprávěl.

„Pojďte – pojdte honem k mé sestře, slečně Jenkynsové, dceři pastora! Ach, člověče! Povězte, že to není pravda!“ vykřikovala a vlekla vyděšeného povozníka, který si uhlašoval vlasy, do salonu. Tam se postavil v mokrých botách na nový koberec, čehož si v tu chvíli nikdo ani nevšiml.

„Prosím, prosím, madam, je to pravda. Sám jsem to viděl!“ Při nepříjemné vzpomínce se zachvěl. „Kapitán čekal na vlak. Četl nějakou knihu a byl do ní zabraný. Vtom jakési děvčátko chtělo k matce, vysmeklo se sestře a bato-lilo se přes koleje. Najednou se ozval vlak, kapitán vzhlédl a uviděl dítě. Vrhł se k němu, popadł je, ale uklouzl po kolejích a vlak ho vmžiku přešel. Ach, bože! Madam, je to naprostá pravda, už s tou zprávou šli za jeho dcerami. Dítě je v pořádku, má jen modřinu na rameni, jak jím kapitán mrštil k matce. Chudák kapitán by tomu byl rád, nemyslíte, madam? Bůh mu žehnej!“ Statný, obhroublý muž svrátil obličej a odvrátil se, aby skryl slzy. Otočila jsem se ke slečně Jenkynsové. Vypadala, že je jí velmi zle a každou chvíli omdlí. Ukázala na okno, abych jej otevřela.

„Matyldo, přines mi čepec. Musím za těmi dívkami. Bože, odpusť mi, jestli jsem někdy mluvila o kapitánovi opovržlivě!“

Slečna Jenkynsová se oblékla na cestu a nařídila Matyldě, ať tomu muži nalije sklenici vína. Když odešla, schoulily jsme se se slečnou Matty u krbu a hovořily šeptem, naplněné posvátnou hrůzou. A celou dobu jsme tiše vzlykaly.

Matyldina sestra se vrátila v zachmuřené náladě. Neodvažovaly jsme se vyptávat na podrobnosti. Řekla nám, že slečna Jessie omdlela a že ona a slečna Poleová měly plné ruce práce, aby ji přivedly k vědomí; jakmile ale slečna Jessie přišla k sobě, prosila, aby jedna z nich šla a pohlídala sestru.

„Lékař pan Hoggins říká, že už jí dlouho nezbyvá. Těhle hrůzy by měla zůstat ušetřena,“ prohlásila slečna Jessie a zachvěla se pocity, které nechtěla dávat najevo.

„Ale jak to chcete provést, drahoušku?“ zeptala se slečna Jenkynsová. „Neovládnete se a ona uvidí vaše slzy.“

„Bůh mi pomůže – nedám na sobě nic znát. Když s tou zprávou přišli, sestra spala; možná spí ještě teď. Byla by úplně vyřízená, nejen ze smrti otce, ale i z toho, co bude se mnou; je ke mně tak laskavá!“ Pohlédla na nás vážnýma, bezelstnýma očima.

Vše bylo zařízeno, jak si slečna Jessie přála. Slečně Brownové bylo řečeno, že otec byl odvolán na služební

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Cranford***.

Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.